Edebiyat, Sanat ve Dil

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Sanat ve estetik:** Sanat; duygu, düşünce ve hayallerin estetik bir biçimde ifade edilmesidir. Bir eserin, sesin ya da manzaranın insandaki güzellik duygusuna uygun olmasına **estetik** denir. Her sanat dalının kendine özgü bir malzemesi ve dili vardır: resimde renk ve ışık, müzikte ses, mimaride taş ve ahşap, sinemada görüntü.
- **Edebiyat:** Malzemesi **dil** olan sanat dalıdır; duygu, düşünce ve hayalleri sözcüklerle güzel ve etkili biçimde anlatır. Bu etkiyi imge, sembol, ritim, ahenk, mecaz ve söz sanatları sağlar.
- **Edebiyatın işlevleri:** Estetik zevk verir, insanı ve toplumu tanıtır, kültürü ve ortak belleği kuşaktan kuşağa aktarır, dilin anlatım gücünü geliştirir ve korur, okuru düşünmeye ve empati kurmaya yöneltir.
- **Edebiyat ve bilimler:** Edebiyat; tarih, sosyoloji, psikoloji, felsefe, coğrafya gibi alanlardan yararlanır, onlara da kaynak ve ilham olur. Ancak bilimsel metin bilgiyi nesnel biçimde aktarırken edebî metin gerçekliği sanatçının duygu ve hayal dünyasından geçirerek yeniden kurar.
- **Dille oynanan oyunlar: Lipogram:** belirli bir harfin hiç kullanılmaması (halk şiirinde b, f, p, m, v seslerinin kullanılmadığı **lebdeğmez**). **Palindrom:** tersten de aynı okunan kelime ya da cümle (divan şiirinde "kalb"). **Pangram:** alfabedeki bütün harfleri içeren cümle.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Sanat dallarını kullandıkları temel malzemeyle eşleştiriniz.
1. resim 2. müzik 3. mimari 4. edebiyat 5. sinema
a) dil b) ses c) renk, çizgi, ışık d) taş, ahşap, metal e) görüntü ve kamera açısı

2 Aşağıdaki sanat dallarından hangisinin temel malzemesi **dil**dir?
A) Heykel B) Mimari C) Resim D) Müzik E) Edebiyat

3 Aşağıdaki cümlede boş bırakılan yeri uygun kavramla doldurunuz.
"Bir manzaranın, sesin ya da bir eserin insandaki güzellik duygusuna uygun olmasına ..... denir."

4 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.
( ) Edebiyat; duygu, düşünce ve hayalleri dil aracılığıyla güzel ve etkili biçimde anlatma sanatıdır.
( ) Bilimsel bir metnin temel amacı okurda estetik zevk uyandırmaktır.
( ) Her sanat dalının kendine özgü bir anlatım dili vardır.
( ) Edebiyat yalnızca yazılı metinlerden oluşur; sözlü ürünler edebiyatın parçası sayılmaz.

5 Aşağıdakilerden hangisi edebiyatın işlevlerinden biri **değildir**?

A) Bir deneyin sonucunu kesin ölçümlerle kanıtlamak
B) Okura estetik bir zevk yaşatmak
C) İnsanın kendini ve başkalarını anlamasına yardım etmek
D) Toplumun kültürünü gelecek kuşaklara aktarmak
E) Dilin anlatım olanaklarını zenginleştirmek

6 Tersten okunduğunda da aynı olan kelime ya da cümlelere ne ad verilir?

7 Aşağıdaki kelimelerden hangisi bir **palindrom**dur?

A) masal B) kabak C) kitap D) kayık E) kalem

8 Kavramları açıklamalarıyla eşleştiriniz.

1. lipogram 2. palindrom 3. pangram 4. lebdeğmez

a) Alfabedeki bütün harfleri kullanarak cümle kurma tekniği
b) Belirlenen bir harfin metinde hiç kullanılmaması
c) Dudakların birbirine değmesiyle çıkan seslere (b, f, p, m, v) yer verilmeyen halk şiiri
d) Tersten okunuşu da aynı olan kelime ya da cümle

9 Bir romancı, kahramanının korkularını, iç çatışmalarını ve bilinçaltında sakladıklarını ayrıntılı biçimde çözümlemek istiyor.
Bu yazar en çok hangi bilim dalından yararlanır?

A) Psikoloji B) Astronomi C) Matematik D) Coğrafya E) Kimya

10 Edebiyatı diğer sanat dallarından ayıran en temel özellik nedir? Bir cümleyle yazınız.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 "Sonbaharı anlatmak isteyen bir ressam paletine sarının ve kahverenginin tonlarını döker. Bir besteci aynı mevsimi ağır, iniş çıkışlı bir ezgiyle anlatır. Şair ise dökülen yaprağı bir vedaya, kısalan günleri yaşlanan bir yüze benzetir. Mevsim aynıdır ama her sanatçı onu kendi malzemesiyle yeniden yaratır." Bu parçada asıl vurgulanan düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sanat eserlerini anlamak için özel bir eğitim gerekir.
B) Farklı sanat dalları aynı konuyu kendi malzemeleriyle farklı biçimlerde ifade eder.
C) Şairler doğayı ressamlardan daha iyi gözlemler.
D) Sonbahar, sanatçıların en çok işlediği mevsimdir.
E) Müzik, resimden daha etkili bir sanat dalıdır.

12 Aşağıdakilerin hangisinde edebiyatın **tarih** ile ilişkisi örneklendirilmiştir?

A) Bir hikâyecinin, kahramanının kaygılarının kaynağını çocukluğunda araması
B) Bir şairin, şiirinde kullanacağı sözcüklerin ses uyumuna dikkat etmesi
C) Bir denemecinin, "Mutluluk nedir?" sorusuna kendince bir cevap araması
D) Bir oyun yazarının, eserini sahnelenmeden önce oyuncularla birlikte okuması
E) Bir romancının, eserinde anlatacağı savaş yıllarını öğrenmek için dönemin gazetelerini ve belgelerini incelemesi

13 Aşağıdaki durumları, yazarın yararlandığı bilim dalıyla eşleştiriniz.
1. Bir anı yazarının, yaşadığı savaş yıllarını tarihleriyle birlikte belgelemesi
2. Bir hikâyecinin, karakterinin sürekli tekrarlanan kaygılarını çözümlemesi
3. Bir romancının, bir köydeki aile ve komşuluk ilişkilerinin değişimini anlatması
4. Bir gezi yazarının, gezdiği bölgenin iklimini ve yeryüzü şekillerini tanıtması
5. Bir denemecinin, "İnsan neden yaşar?" sorusu üzerine düşünmesi
a) felsefe b) coğrafya c) sosyoloji d) psikoloji e) tarih

14 Halk şiirinde **lebdeğmez** adı verilen söyleyişte "b, f, p, m, v" sesleri kullanılmaz. Aşağıdaki dizelerden hangisi bu tekniğe uygundur?

A) Bahar gelir, dallarda tomurcuk açar
B) Ormanın içinde serin bir pınar
C) Yaylaların eteğinde açar sarı çiçekler
D) Yayla yolunda uçar mavi kırlangıçlar
E) Deniz kıyısında köpüklü dalgalar

15 Aşağıdaki cümlelerden hangisi Türk alfabesindeki 29 harfin **hepsini** içeren bir pangramdır?

A) Küçük kız bahçedeki çiçekleri tek tek suladı.
B) Yaşlı balıkçı sabah erkenden denize açıldı.
C) Öğretmenimiz bize ilginç bir hikâye anlattı.
D) Kışın ilk karı bütün şehri beyaza bürüdü.
E) Pijamalı hasta yağız şoföre çabucak güvendi.

16 Sanatçıların lipogram, palindrom gibi kısıtlayıcı tekniklere başvurmasının bir nedenini yazınız.

17 Aşağıdakilerden hangisi edebî metinde güzel ve etkili anlatımı sağlayan **estetik unsurlardan** biri **değildir**?

A) Mecaz B) İmge C) Kaynakça ve dipnot D) Ritim E) Ahenk

18 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) Edebiyat, bilimlerin ortaya koyduğu verilerden yararlanabilir.
( ) Bilimsel bir makale ile bir şiirin dili arasında hiçbir fark yoktur.
( ) Edebî eserlerdeki hayal gücü, bilim insanlarına da ilham verebilir.
( ) Edebiyat, psikolojiden yararlanabilir ama psikoloji edebî eserleri hiçbir zaman inceleme konusu yapmaz.

19 "Yüzyıllar önce bir obada yakılan bir ağıtı bugün hâlâ biliyoruz. Bir düğünde çalınan türkünün sözlerinde dedelerimizin sevinci, bir ninnide ninelerimizin şefkati saklı. Bu sözler olmasaydı onların neler hissettiğini, hangi kelimelerle konuştuğunu belki hiç öğrenemeyecektik."
Bu parçada edebiyatın hangi işlevi öne çıkarılmıştır?

A) Okuru güldürerek eğlendirme
B) Toplumdaki aksaklıkları eleştirme
C) Bilimsel bilgiyi herkesin anlayacağı biçimde sunma
D) Kültürü ve ortak belleği kuşaktan kuşağa aktarma
E) Dilin kurallarını öğretme

20 Aşağıdaki yargılardan hangisi edebiyatın diğer sanat dallarından farkını en iyi açıklar?

A) Görüntüyü, sesi ve duyguyu okurun zihninde yalnızca sözcüklerle canlandırır.
B) Malzemesi taş, ahşap ve metaldir.
C) Yalnızca belirli bir yüzyılda üretilmiştir.
D) Anlaşılması için bir çalgı ya da alet gerekir.
E) Yalnızca göze hitap eden bir sanattır.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 "Bir gemicinin seyir defterinde deniz; rüzgârın yönü, dalganın boyu ve suyun sıcaklığıyla anlatılır. Aynı deniz, bir şairin dizelerinde kimi zaman bir özlemin, kimi zaman bitmeyen bir yolculuğun adı olur. Gemici gördüğünü kaydeder; şair ise gördüğünü kendi iç dünyasından geçirerek yeniden kurar. Bu yüzden şiirdeki deniz, haritadaki denizden hem daha küçük hem de çok daha büyüktür."
Bu parçada asıl anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Gemicilerin tuttuğu kayıtlar edebî değer taşımaz.
B) Edebî metin, gerçekliği sanatçının duygu ve hayal dünyasından geçirerek yeniden kurar.
C) Seyir defterleri, denizi en doğru biçimde anlatan metinlerdir.
D) Deniz, şiirde en sık işlenen konudur.
E) Şairler denizi hiç görmeden de şiir yazabilir.

22 (I) Sinema, edebiyattan en çok beslenen sanat dallarından biridir. (II) Pek çok ünlü film, bir romanın ya da hikâyenin beyaz perdeye uyarlanmasıyla ortaya çıkmıştır. (III) Yönetmen, yazarın sözcüklerle kurduğu dünyayı görüntü, ses ve ışıkla yeniden kurar. (IV) Sinema salonlarının koltukları son yıllarda çok daha rahat hâle getirilmiştir. (V) Bu yüzden iyi bir uyarlama, yalnızca bir aktarım değil, yeni bir yaratma sürecidir.
Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangisi düşüncenin akışını bozmaktadır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

23 "Edebiyat ile bilim çoğu zaman birbirinin karşıtı gibi gösterilir. Oysa iki alan da aynı meraktan doğar: Dünyayı ve insanı anlamak. Bilim insanı bu merakı gözlem ve deneyle giderirken yazar, hayal gücüyle olası dünyalar kurar. Nice mucit, çocukken okuduğu bir romandaki uçan gemileri ya da denizaltıları gerçekleştirmenin hayalini kurmuştur."
Bu parçadan aşağıdakilerin hangisine **ulaşılamaz**?

A) Edebî eserler bazı mucitlerin hayallerini besleyebilir.
B) Edebiyat ile bilim, insanın merakından beslenir.
C) Edebiyat ile bilim sanıldığı kadar birbirine uzak değildir.
D) Bilim, gözlem ve deneye dayanır.
E) Bilimsel buluşların tamamı edebî eserlerden esinlenerek yapılmıştır.

24 I. Ey Edip, Adana'da pide ye.
II. Kek
III. Kalem
IV. Ara
Noktalama işaretleri ve boşluklar dikkate alınmadığında yukarıdakilerden hangileri palindromdur?

A) I ve II B) II ve III C) I, II ve IV D) I, III ve IV E) II, III ve IV

25 **1. Metin:** "Bal arısı, çiçeklerden topladığı nektarı kovanda bala dönüştürür. Bir işçi arı, ömrü boyunca yalnızca birkaç çay kaşığı bal üretebilir."
2. Metin: "Kekik kokulu yamaçlardan döner arı, / Kanadında taşır baharın sarısını. / Bir damla bal için bin çiçeğe uğrar, / Sabır yazılıdır peteğin her gözüne."
Bu metinlerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) İki metnin de temel amacı okurda estetik bir zevk uyandırmaktır.
B) 1. metinde bilgi vermek amaçlanmıştır.
C) 2. metinde imgeli ve ahenkli bir dil kullanılmıştır.
D) İki metnin konusu da arıdır.
E) 2. metin, gerçekliği şairin duygu dünyasından geçirerek yansıtır.

26 "Bir dilin bütün imkânlarını en iyi o dilin şairleri ve yazarları keşfeder. - - - - Bu yüzden büyük edebiyatçıların eserleri, bir dilin hazinesi olarak kabul edilir."
Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) Yabancı dil öğrenmek, insanın ufkunu genişletir.
B) Onlar sözcüklere yeni anlamlar yükler, unutulmaya yüz tutmuş kelimeleri yeniden canlandırır.
C) Günlük konuşmada kullandığımız kelime sayısı oldukça azdır.
D) Bazı yazarlar eserlerini yalnızca geceleri yazar.
E) Dil bilgisi kuralları her yıl yeniden düzenlenmektedir.

27 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "dil" sözcüğü, bir sanat dalının **kendine özgü anlatım biçimi** anlamında kullanılmıştır?

A) Arkadaşının adı dilinin ucundaydı ama bir türlü hatırlayamadı.
B) Türkçe, eklemeli bir dildir.
C) Ressamın dili renk ve ışıktı; tablolarındaki hüzün hep mavinin tonlarıyla konuşurdu.
D) Sıcak çorbayı acele içince dilini yaktı.
E) Annesini ikna etmek için epey dil döktü.

28 "Bazıları, her bilginin bir tıkla ulaşılabilir olduğu çağımızda roman ve şiir okumanın vakit kaybı olduğunu söylüyor. Oysa hiçbir bilgi kaynağı, bir savaşın içinde yaşayan bir çocuğun korkusunu bize bir roman kadar yakından hissettiremez. Bilgi dünyayı öğretir; edebiyat ise o dünyada yaşayan insanı anlamamızı sağlar."
Bu parçada eleştirilen görüş aşağıdakilerden hangisidir?

A) Edebiyatın insanı anlamaya yardım ettiği
B) Bilginin dünyayı öğrettiği
C) Çocukların savaşlardan olumsuz etkilendiği
D) Bilgiye kolay ulaşılan çağımızda edebî eser okumanın gereksiz olduğu
E) Romanların savaş dönemlerini anlattığı

29 Aynı konuyu (ör. bir şehirdeki ilk kar) ele alan bir haber metni ile bir şiirin gerçekliği ele alış biçimlerini karşılaştıran iki cümle yazınız.

30 (I) Ebru, kâğıt üzerinde suyla ve boyayla yapılan geleneksel bir sanatımızdır. (II) Sanatçı, kitreli suyun yüzeyine serptiği boyaları fırça ve bizle şekillendirir. (III) Ardından kâğıdı suyun üzerine yatırarak deseni ona aktarır. (IV) Edebiyatımızda da bu sanattan esinlenen pek çok benzetme vardır. (V) Şairler, rengârenk ve her biri eşsiz olan bu desenleri kimi zaman insan hayatına, kimi zaman sözün çeşitliliğine benzetmiştir.
Bu parça iki paragrafa ayrılmak istenirse ikinci paragraf hangi cümleyle başlar?

A) I B) II C) III D) IV E) V

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**